

חוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ח-1978

- הגדרות
1. בחוק זה, "עובד הציבור" – נושא משרה או תפקיד מטעם המדינה, בין במינני, בין בבחירה ובין בהסכם, לרבות חייל כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955.¹
2. (א) קיבל עובד הציבור מתנה במישרין או בעקיפין, בישראל או בחוץ לארץ, כאשר הוא עובד הציבור – תקום המתנה לקנין המדינה.
- (ב) סעיף זה יחול אף על מתנה שקיבל בן זוגו של עובד הציבור או ילדו הסמוך על שולחנו, אולם הוא לא יחול על –
- (1) מתנה קטנת ערך וסבירה הניתנת לפי הנהוג בנסיבות הענין;
- (2) מתנה מחבריו לעבודה של עובד הציבור;
- (3) פרס שהוענק לעובד על הישגיו, אם ניתן פומבי להענקת הפרס או אם ניתן בהרשאה של מי שהוסמך לכך, ואם נרשם כדין.
- (ג) על קבלת מתנה שסעיף זה חל עליה חייב עובד הציבור להודיע במועד ובדרך שייקבעו בתקנות.
- (ד) מי שקיבל מתנה שסעיף זה חל עליה חייב למסרה במועד ובדרך שייקבעו בתקנות,

דברי הסבר

אין בהן כדי להקנות את המתנות למדינה הקניה אוטו-מטית או לחייב את מקבלן להעבירן לקנין המדינה, וקיים לפחות ספק אם ניתן להשיג תוצאה זו במסגרות המש-מעטיות כאמור.

הסוגיה העסיקה גם את הקונגרס של ארצות הברית, ובו נתקבל בשנת 1967 חוק האוסר על עובדי הציבור של ארצות הברית לקבל מתנות, בין שהם מכהנים מכוח מינוי ובין מכוח בחירה. החוק של ארצות הברית אמנם איננו מבחין בין מתנות הניתנות לעובד הציבור כאשר הוא עובד הציבור לבין מתנות אחרות, אך תחולתו מוג-בלת למתנות הניתנות מאת ממשלות חוץ.

החוק המוצע בא לקבוע הסדרים דומים – אם כי לא זהים.

קבלת מתנה הניתנת לעובד הציבור שלא בעד פעולה הקשורה בתפקידו – אינה בגדר עבירה ואיננה גוררת אחריה ענישה, ואף אין לגוף הציבורי שמטעמו פועל עובד הציבור כל זכות על המתנה. כלל זה חל אפילו ניתנה המתנה למקבלה כאשר הוא עובד הציבור, והוא – כל עוד אין קשר בין המתנה לבין פעולה של עובד הציבור הקשורה בתפקידו.

מי שעובד בשירות המדינה, הן כעובד המדינה והן כשופט, חייל, שוטר או טוהר, חלות עליו אמנם הגבלות מרחיקות לכת יותר, ומי שאינו מקיים את ההוראות בדבר הגבלות אלה צפוי לענישים משמעותיים. אולם הוראות אלה אינן חלות על נושאי משרה או תפקיד מטעם המדינה המכהנים מכוח בחירה – להבדיל ממינוי או הסכם, וגם

סעיף 2 החוק המוצע איננו מגביל את עצמו למתנות הניתנות מאת ממשלות חוץ, אך כדי לא להביא לידי מצב שהציבור אינו יכול לעמוד בו, מסייג הוא את האיסור בכך שהמתנה ניתנת לעובד הציבור כאשר הוא עובד הציבור – כגון מתנה הניתנת לנציג

1 סעיף החוק יחול תחילה על כל מי שמכהן מטעם המדינה, בין על פי מינוי, בין בהסכם ובין בבחירה, וכן על חייל הפועל מטעם המדינה, אף אם לא לפי אחת משלוש הדרכים הללו. סעיף 3 קובע דרך להרחבת התחולה.

¹ ס"ח תשט"ו, עמ' 171.

3. שר המשפטים רשאי בצו, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, לקבוע בעלי משרות ותפקידים נוספים בשירות הציבור שיהיו עובדי הציבור לענין חוק זה, ומשעשה כן – יבוא לענין עובד כאמור במקום המדינה, בכל מקום שמדובר בה בחוק זה, הגוף הציבורי שמתעמו הוא מכהן במשרה כאמור או ממלא תפקיד כאמור; לענין זה, "בעלי משרות ותפקידים בשירות הציבור" – לרבות דירקטור מטעם המדינה בחברה ממשלתית, בחברת בת ממשלתית או בחברה מעורבת כמשמעותן בחוק החברות הממשלתיות, תשל"ה-1975², עובד של חברה כאמור ואדם המועסק בשירותה.

4. חוק זה אינו גורע מהאמור בסימן ה' לפרק ט' לחוק העונשין, תשל"ז-1977³, או מכל חיוב או איסור אחר שהוטל על עובד הציבור בחיקוק או בדרך אחרת.

5. המפר את הוראות סעיף 2(ג), דינו – קנס פי שלושה משווייה של המתנה ביום קבלתה או ביום מתן פסק הדין, הכל לפי הגבוה יותר.

6. בסעיף 5 (ב) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, בסופו יבוא:
 "(14) סעיף 5 לחוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ח-1978."

7. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, ובין השאר תקנות –

- (1) הקובעות כיצד ינהגו במתנה שהיתה לקנין המדינה לפי חוק זה, לרבות התנאים שבהם תוחזר למקבלה, כולה או מקצתה;
- (2) בדבר ההוצאות הכרוכות במסירתה של המתנה לפי חוק זה והתנאים שבהם תישאר המתנה כפקדון בידי מקבלה או אדם אחר.

ד ב ר י ה פ ס ר

המדינה; אולם אם החוק יצדיק את עצמו – ניתן להרחיב את תחולתו גם על העובדים של גופים ציבוריים אחרים: הרשויות המקומיות, חברות ממשלתיות וכיוצא באלה. אולם במקרה כזה מן הראוי שהמתנה המתקבלת לא תהיה לקנין המדינה אלא לקנינו של אותו גוף.

סעיף 4 קיימות בתקנות שירות המדינה הוראות בדבר איסור קבלת מתנות, שאינן חופפות את המוצע בחוק זה. הוראות אלה, וכן הוראות אחרות כיוצא בהן שהוצאו או יוצאו מכוח סמכויות כלשהן, יעמדו בעינין במידה שיש בהן הגבלות מרחיקות לכת יותר.

סימן ה' בפרק ט' לחוק העונשין דן בעבירות שוחד.

סעיף 6 מוצע לקבוע כי הנמנע מלהודיע על קבלת מתנה בחוץ לארץ יתן על עבירה זו את הדין בישראל. הסעיף המוצע בא לאפשר הליכים פליליים במקרים כגון זה.

וישראל במדינה פלונית באשר הוא נציג ישראל. אין צורך, מבחינת טוהר המידות, ללכת מעבר לסייג זה, וגם אין זה רצוי לקבוע איסורים מרחיקי לכת.

בדומה לאמור בחוק של ארצות הברית, לא יחול החוק על מתנות קטנות ערך. אין לקבוע מסמרות מה הוא "קטן ערך", אלא הדבר יהא תלוי בכל מקרה בנסיבות הענין, הזמן והמקום. עיקר ההוראה גם אינו ענין שתו של מקבל המתנה אלא קביעה שהמתנה תהיה לקנין המדינה.

כן מוצע שלא להגביל את העובד בקבלת מתנות מחבריו לעבודה, מאחר שאין בקבלתן להטיל חשש של פגיעה בטוהר המידות. הוא הדין בפרסים הניתנים לעובד על הישגיו קבל עם ועדה או על פי הרשאה, ובלבד שנרשם.

סעיף 3 היקף התחולה של החוק מוגבל כאמור לעתה לבעלי משרות ותפקידים מטעם

² ס"ח תשל"ה, עמ' 132.

³ ס"ח תשל"ז, עמ' 226.